

УДК 378.091.26:82.4:37.013.42

Опалюк Т. Л.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЕСЕ

У статті йдеться про проблеми з'ясування сутності діагностичних параметрів і процедур стосовно есе як методу творчої роботи студентів, контролю й оцінювання ефективності застосування цього нетрадиційного творчого методу організації навчальної діяльності студентів, акцентуючи на тому, що діагностично-критеріальна база визначається, з огляду на інтеграцію якісних показників рівня сформованості соціально-рефлексійної компетентності, здатності до креативності, написання творчих робіт, включаючи специфіку есеїстики.

Діагностичний інструментарій формувався в рамках рефлексійно-результативного конструкту формування соціальної рефлексії на основі таких його базових критеріїв, як потребнісно-мотиваційний, соціально-когнітивний, перцептивно-соціальний, діяльнісно-результативний. Також на основі визначених рівнів сформованості соціально-рефлексійної компетентності студентів педагогічних закладів вищої освіти (репродуктивно-імітаційний, самостійно-відтворювальний, соціально-творчий) описані відповідні рівні якості написання есе на соціально-педагогічну тематику.

Ключові слова: есе, соціально-педагогічне есе, критерій, показник, діагностика, діагностичний інструментарій.

Проблема контролю й оцінювання якості написання соціально-педагогічного есе, як і з'ясування комплексу критеріїв і показників, здатних забезпечити об'єктивність процесу, досить складна та багатоаспектна. Складність, насамперед, полягає в тому, що теоретичні засади та діагностично-критеріальний інструментарій оцінювання есе має формуватися на перетині базових показників якості формування соціальної рефлексії майбутнього вчителя, стандартизованих показників якості написання творчих робіт, а також специфіки такого методу аналітико-рефлексійної діяльності студента, як написання есе на соціально-педагогічну тематику.

Як зазначає О. Киверялг, переклад педагогічних понять і явищ в емпіричні показники є однією з найбільш складних і відповідальних процедур у дослідженні, оскільки від нього залежить достовірність отриманого наукового знання [2, с. 16–17].

Водночас критерії та показники оцінювання соціально-педагогічного есе виконують не лише традиційно діагностичну, контрольну, оцінювальну функцію, а й орієнтувальну, цілеспрямовуючу, оскільки апіорі задають характеристики – параметри якості, за якими визначається рівень написання есе, з огляду на які студент може організувати адекватну підготовчу, організаційну роботу і які будуть супроводжувати процес написання цієї творчої роботи, вносячи відповідні корективи.

Метою статті є з'ясування сутності діагностики стосовно есе як методу творчої роботи студентів, визначення критеріїв і показників якості в межах рефлексійно-результативного конструкту формування соціальної рефлексії на основі таких його базових критеріїв, як потребнісно-мотиваційний, соціально-когнітивний, перцептивно-соціальний, діяльнісно-результативний.

Критеріальна база діагностики формувалася відповідно до представленої у педагогічній літературі термінології, пов'язаної з діагностичними, вимірювальними, оцінювальними процесами та конкретними діями, використовуючи трактування поняття “критерій” у сучасній педагогічній літературі (В. Луговий, А. Киверялг, О. Малихін, Н. Ничкало, М. Струнін та ін.) як ознаки, на підставі якої проводиться оцінка, а також як позиції, відповідно до якої в основі вибору й розробки критеріїв лежить процедура переведення педагогічних понять в емпіричні.

Різні аспекти проблеми діагностики рівня соціалізації особистості, її соціальної, соціально-педагогічної, соціально-рефлексійної компетентностей є предметом вивчення соціологів, психологів, філософів, педагогів (О. Дементьєва, С. Вершловський, О. Малихін, С. Мартиненко, Л. Мітіна, Н. Ничкало, С. Сисоєва, О. Сухомлинська та ін.)

Так, досліджуючи проблему формування соціальної компетентності студентів, О. Дементьєва пропонує логіку поетапної діагностики зазначеної компетентності і водночас використовувати критерії й показники, які характеризують вияви таких *особистісних якостей*: *ініціативність* (прагнення до ініціації), що пов'язана з пошуком нових шляхів для більш успішного вирішення професійних завдань, виходу за межі заданих умов, здатністю активізувати можливості освітнього середовища; *поведінкова мобільність* – уміння переносити способи вирішення професійних завдань з однієї ситуації на іншу; включатися в командну роботу, змінюючи рольову участь її учасників; *відповідальність* – вияв прагнення довести розпочату справу до кінцевого результату; вибір адекватного матеріалу для проведення соціальних акцій, а також для організації соціального партнерства і професійних співтовариств; *толерантність* – вияв терпимості майбутнього педагога до позицій інших, яке знаходить відображення у взаємодії з іншими студентами в соціально-освітніх проектах, соціальних практиках, перетворенні освітнього середовища [1, с. 13].

Акцентування на діагностиці особистісних якостей майбутнього вчителя вказує на особистісну орієнтованість соціальної компетентності, у формуванні якої рефлексія виконує функції співвіднесення й осмислення зовні заданих соціальних чинників із внутрішніми потенціями й особистісною готовністю на них реагувати.

Закономірно, що есе є методом, котрий зумовлює необхідність роздумів над соціальними проблемами, у тому числі проектуючи себе на майбутню педагогічну професію. Контент-аналіз есе дає змогу отримати

інформацію, яка в поєднанні з іншими методами діагностики сприятиме самовизначенню студента, а також зовнішньому оцінюванню якості написання есе викладачем за параметрами: усвідомленості сутності соціальних проблем, рівня їх прийняття та налаштованості на позитивне вирішення, умовами якої є поведінкова мобільність, толерантність.

Дещо інший принцип (покомпонентний) покладається в основу системи діагностики соціальної компетентності, запропонованої Р. Скірко. Критеріями сформованості *когнітивного компонента* є соціальний інтелект, соціальні знання, показниками – правильність розуміння соціальної поведінки, контексту й смислу спілкування, наявність, глибина та широта соціальних знань. *Поведінковий компонент* визначається критеріями соціального функціонування й соціального досвіду за такими показниками: комунікативні, перцептивні, експресивні, прогностичні, соціально-аналітичні, соціально-регулятивні; показники інтегрованості й повноти досвіду. Критеріями сформованості *ціннісно-мотиваційного компонента* є соціальні цінності й потреби, мотиваційні орієнтації в міжособистісних відносинах, їх показниками – усвідомленість, узгодженість, стійкість цінностей, потреб та орієнтацій [4, с. 16].

Цей принцип формування критеріальної бази діагностики соціальної компетентності студента нам видається більш ефективним у контексті нашого дослідження з огляду на актуалізацію діяльнісного підходу до формування соціальної компетентності, використання якого може вказати на успішність і проблемність процесу за його базовими компонентами.

Оцінювання есе за критеріями написання творчих робіт студентів є особливо важливим і правомірно претендує на окремий діагностичний блок, оскільки може бути застосований для аналізу та визначення рівня ефективності аналогічних видів творчих робіт як у розвитку соціальної рефлексії студента, так й інших складників його професійної компетентності. С. Сисоева зазначає: “У моделі творчої особистості виділяються внутрішні передумови творчості (“креативне ядро” – природжене) та надбане (додаткові мотиви, характерологічні особливості, творчі вміння й індивідуальні особливості психічних процесів), що формується й розвивається у процесі освіти та життєдіяльності особистості”. Оскільки природжене і надбане у особистості дитини в педагогічному процесі відокремити майже неможливо, то для дослідження процесу формування творчої особистості учня доцільно ввести поняття творчих можливостей особистості. Виходячи із концепцій визначення здібностей Б. Ананьєва та В. Шадрикова і професійних здібностей Б. Федоришина, творчі можливості розглядаються як такі, що *відображають індивідуальні особливості розвитку й вияву творчих якостей особистості та зумовлюють її здатність до творчості*. Водночас творчі можливості – це порівняно самостійна, динамічна система творчих якостей особистості, пов’язана з її інтелектом, умовами розвитку, яка формується, розвивається, виявляється у творчій діяльності й забезпечує розвивальну взаємодію особистості з оточуючою дійсністю [3, с. 167].

Представлена позиція щодо особливостей виявлення творчого потенціалу, творчих здібностей студента (як варіант – написання есе на соціально-педагогічну тематику) засвідчує складність і багатогранність процесу формування та діагностики здатності студента до творчої діяльності, у тому числі й чарині “розвивальної взаємодії особистості з оточуючою дійсністю”. Особливу цінність являє тлумачення творчості, виділяючи “креативне ядро” – природжене та надбане (додаткові мотиви, характерологічні особливості, творчі вміння й індивідуальні особливості психічних процесів). У цьому контексті формат написання соціально-педагогічних роздумів на гостроактуальні та вічні філософські проблеми задає стандарт актуалізації природженого, що реалізується через емоційно-спонтанне, та набутого як способу осмислення, алгоритмів рефлексії, спеціальних творчих умінь.

Як уже зазначалося, теоретичні підходи до оцінювання якості соціально-педагогічного есе формувалися, з одного боку, відповідно до концептуальних засад розвитку соціальної рефлексії майбутнього педагога у процесі його професійної підготовки, з іншого – за визначеними критеріями написання творчих робіт студента на соціально-педагогічну тематику та специфіки написання есе як конкретного дидактичного методу, у комплексі найбільш суттєвих його характеристик.

Розроблена нами інтегрально-функціональна модель формування соціальної рефлексії майбутніх учителів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, яка позиціонує варіант інтегральної єдності функціональних компонент процесу, стала основою формування діагностичного інструментарію оцінювання рівня написання соціально-педагогічного есе та слугує орієнтиром щодо підготовки, організації та забезпечення ефективності цього складного творчого виду навчальної діяльності студентів. Рефлексійно-результативний конструкт указує на базові параметри якості формування соціально-рефлексійної компетентності студентів та включає критерії (потребнісно-мотиваційний, соціально-когнітивний, перцептивно-соціальний, діяльнісно-результативний), а також показники рівня їх сформованості.

Визначено комплекс критеріїв для вияву оцінювання соціально-педагогічного есе та показники їх валідації:

Потребнісно-мотиваційний критерій визначається як потреба в самопізнанні, усвідомлення потреби в соціальній рефлексії як чинника професійного саморозвитку, формування власного соціального, життєвого простору та об’єктивується в конкретних показниках у процесі оцінювання рівня написання есе на соціально-педагогічну тематику:

– наскільки визначеною є мотиваційна сфера студента щодо майбутньої професії, її соціально значущого потенціалу, чи мають місце роздуми *щодо правильності* професійного самовизначення, здатності до самореалізації у професії;

– чи розуміє студент соціальну зумовленість педагогічної професії, чи є ці проблеми предметом його інтересу;

– чи є мотиваційна сфера майбутньої соціально-педагогічної діяльності предметом роздумів і самовизначення, яка група мотивів є домінуючою (матеріальна чи духовно-моральна);

– наскільки в есе виражена мотивація щодо соціальної самореалізації в майбутній педагогічній професії, бачення себе у перспективі як успішного, *конкурентоздатного* фахівця з власною методикою та стилем діяльності;

– наскільки у творчій роботі представлене усвідомлення соціальної значущості професійної діяльності, потреби не лише долучитися до складних соціально орієнтованих процесів, а й впливати на хід їх протікання, закладаючи відповідні цінності, сприяючи соціалізації, розвитку соціальних компетентностей молодого покоління;

Соціально-когнітивний критерій передбачає: інтерпретаційність мислення, проблемно-перетворювальний характер мислення, спрямованість пізнання на особистий внутрішній світ, здатність до соціально обґрунтованості суджень і висновків, здатність до самопізнання, самоусвідомлення в соціальному контексті. За цим критерієм у межах написання есе можна судити про здатність студента до ефективної аналітико-рефлексійної діяльності з актуальних особистісно значущих соціально-педагогічних проблем, визначаючи:

– комплексність і глибину осмислення соціально-педагогічних проблем, здатність передати особистісні смисли, відчуття та переживання в їх контексті;

– здатність до інтерпретації ідей, позицій, фактів, реалій, ситуацій, удаючись до теоретичного інструментарію, використовуючи апробовані та моделюючи власні алгоритми мислення;

– спрямованість роздумів на самопізнання, самоусвідомлення, здатність до особистісно значущих висновків як регуляторів соціальної поведінки, процесу професійного становлення;

– здатність до осмислення педагогічних проблем у соціальному контексті;

– логіка осмислення проблеми, аргументованість зроблених висновків;

– здатність до дискурсивного аналізу проблеми, уміння вербалізувати мислення, відчуття, ставлення, як і процес їх формування, супутні видозміни та їх соціальну зумовленість;

– здатність до осмислення проблем з орієнтацією на власний соціально-освітній простір, адаптацію до умов майбутньої професійної діяльності;

– проблемно-перетворювальний характер мислення, який проектує логіку роздумів, що призводять до генерації ідей, бачення системного, конструктивного вирішення конкретної соціально-педагогічної проблеми.

Перцептивно-соціальний критерій (адекватність самосприйняття, адекватність ставлення до інших, здатність до самовизначення в соціальному, життєвому просторі, здатність формувати взаємовідносини з іншими людьми (у тому числі дітьми) на основі результатів соціальної рефлексії) диференціюється за такими показниками якості:

– наскільки проблеми роздумів під час написання есе торкаються проблем самосприйняття, самовизначення в соціумі, проектуючи себе на майбутню педагогічну професію;

– наявність логіки та результативності роздумів щодо взаємовідносин із соціальним оточенням, значущими особистостями та малознайомими людьми, аргументованість висновків стосовно саморозвитку в зазначеному аспекті;

– чи становить інтерес власний досвід взаємодії з дітьми (учнями, сусідами, пов'язаними родинними стосунками), наскільки конструктивним є аналіз, чи присутня орієнтація на перспективи розвитку;

– чи процеси соціальної рефлексії актуалізуються в роздумах над актуальними життєвими ситуаціями, проблемами, який рівень їх сформованості.

Діяльнісно-результативний критерій (активованість рефлексійних операцій, предметно-практичні рефлексійні дії, володіння методами розвитку соціальної рефлексії, здатність до саморозвитку соціально-рефлексійної компетентності, здатність до ефективної діяльності на основі результатів вияву соціальної рефлексії) конкретизується в таких показниках:

– рівень ефективності рефлексійних процесів при осмисленні проблем з соціально-педагогічної тематики як у контексті власного соціального простору, так і з проекцією на майбутній професійний;

– наскільки в основі рефлексійних операцій лежать логічні, аргументовані роздуми, чи є вони основою самоаналізу, що призводить до аргументованих висновків, умотивованості визначення перспектив діяльності з саморозвитку соціально-рефлексійної компетентності;

– наскільки у процесі рефлексії актуалізована емоційно-ціннісна сфера студента, як це позначається на особливостях рефлексійних дій, балансує між об'єктивно заданими чинниками, типовими моделями, та особистісно орієнтованими, тобто наповненими особистісними смислами, цінностями, емоціями;

– конструктивність авторської позиції студента під час написання есе, наявність гіпотетично закладеної проекції на позитивне вирішення проблеми, власний особистісний, соціальний, професійний саморозвиток;

– здатність до складних багатофакторних роздумів над соціально-педагогічними проблемами, щоразу формує їх конструкти, максимально орієнтуючись на особливості конкретної ситуації в комплексі наявного базового протиріччя та супутніх його виявів, а також особливостей власного досвіду його об'єктивності;

– загальна логіка та культура рефлексійних дій, що означає толерантність ставлення до соціальних проблем, гармонізуючи об'єктивні чинники, відповідно, параметри аналізу та власні емоційні відчуття, що супроводжують процес на основі свого досвіду переживання аналогічних ситуацій;

– адекватність письмового оформлення рефлексійних процесів і їх результатів, поєднуючи загальні параметри писемного мовлення (грамотність, логіку суджень), а також його авторський стиль, що відображає особистісно означене трактування проблеми, емоційно-ціннісне ставлення до неї, актуалізуючи відповідний життєвий контекст.

Відповідно до розробленої інтегрально-функціональної моделі розвитку соціальної рефлексії майбутніх педагогів, було визначено рівні сформованості соціально-рефлексійної компетентності студентів педагогічних закладів вищої освіти: репродуктивно-імітаційний, самостійно-відтворювальний, соціально-творчий.

Адаптуючи означений підхід до диференціації оцінювання рівня написання соціально-педагогічного есе, можна виділити такі його якісні характеристики: репродуктивно-імітаційний, самостійно-відтворювальний, соціально-творчий рівні.

Репродуктивно-імітаційний рівень есе передбачає домінування описовості явищ, процесів, подій, ситуацій, пов'язаних із соціально-педагогічною тематикою. Таке есе не реалізує функцію самовизначення в конкретній проблемі, воно більше трактується студентом як формальне навчальне завдання й адресовано тому, хто буде його перевіряти й оцінювати, прогножуючи ймовірний варіант його сприйняття. Тому домінанта не за позиціонуванням власних роздумів, оцінних суджень, а орієнтація на загальноприйняті типові моделі, в яких багато імітаційних процесів (видавання типових мисленневих парадигм та загальноприйнятих істин за власні судження, результати умовиводів, смислових позицій, особистісних цінностей). За таких умов есе є методом репродуктивного навчання, який не має потенціалу (а якщо має, то мінімальний) розвитку соціальної рефлексії студента, формування його соціально-рефлексійної компетентності, оскільки він майже не виходить за межі формалізованого навчального процесу й позбавлений тенденції до інтеріоризації власного соціального простору та цінностей майбутньої професійної діяльності.

Самостійно-відтворювальний рівень характеризується дещо вищою питомою вагою самостійних дій, у контексті яких актуалізуються процеси порівняння, аналогії, асоціації, елементарних дій із власного конструювання як варіантів трактування соціально-педагогічних проблем, так і пошуку конкретних моделей їх вирішення. Відтворювальність виявляється в тяжінні до стереотипів, опрацьованих на заняттях алгоритмів діяльності, пильнуючи унеможливлення “виходу за рамки” загальноприйнятого. Водночас на цьому рівні саме самостійність (як і прагнення до неї) сприяє тому, що ситуативно студент може демонструвати творчість, оригінальність мислення, потребу пошуку власної відповіді на питання, а також мають місце спроби до самоаналізу, самоусвідомлення, самовизначення, що знаходить відповідну письмову презентацію.

Найвищий рівень якості написання есе – *соціально-творчий*, головні характеристики якого пов'язані з умотивованістю студента до системних і глибоких рефлексійних дій, за яких есе сприймається як адекватна форма систематизації роздумів над проблемою, що реалізує потребу самодослідження, самоідентифікації, самоактуалізації, самовизначення, у перспективі – цілеспрямованого продуктивного саморозвитку. Чітко виявлена спрямованість цього методу письмової роботи на власні критерії оцінки якості, які супроводжуються відчуттям успіху, і не тільки навчального, а й особистісного, досягнень, які мають особистісне смислове наповнення. Головною характеристикою есе цього рівня є “вихід” за межі навчального простору та продовження роботи над проблемою, удаючись до додаткових інформаційних джерел, ініціюючи різні формальні та неформальні форми комунікації з іншими людьми (у тому числі студентами, викладачами), у спонтанно-стихійному режимі у вигляді роздумів над проблемою, генерування ідей, пошуку власних алгоритмів її вирішення.

Контроль та оцінювання рівня здатності студентів до творчої навчальної роботи, есе як одного з її різновидів може здійснюватися за допомогою як традиційних способів перевірки викладачем якості виконання навчального завдання за визначеним блоком критеріїв, так й інших методів (самоконтролю, взаємоконтролю, а також за допомогою спеціальних методик діагностики рівня креативності, соціальної компетентності, наявності якостей, необхідних для цього виду діяльності (тестування, анкетування та ін.)).

Ми акцентували на пріоритетності методу контент-аналізу, який дає змогу комплексно проаналізувати написане студентом есе, виконавши функцію не лише об'єктивного оцінювання роботи, а й осмислення характеристик (особистісних, соціально-педагогічних, лінгвістичних), що уможлиблює з'ясування інтегрального рівня компетентності та покомпонентно, вказуючи на сильні сторони, проблеми, щоб у перспективі можна було програмувати подальший професійний розвиток, максимально індивідуалізуючи його, центруючись на конкретних, об'єктивно визначених пріоритетах.

Висновки. Таким чином, проблема контролю й оцінювання якості написання соціально-педагогічного есе складна та багатоаспектна. Головна мета – забезпечення тенденції переходу від контролю до самоконтролю, від оцінки до самооцінки, спонукаючи студентів до інтенсифікації процесів самовизначення, самоідентифікації, саморозвитку, у тому числі й соціально-рефлексійної компетентності в контексті майбутньої педагогічної професії.

Сформовано діагностичний інструментарій на основі таких базових критеріїв, як потребнісно-мотиваційний, соціально-когнітивний, перцептивно-соціальний, діяльнісно-результативний, що дає змогу комп-

лексно аналізувати есе, визначаючи характеристики, які у перспективі зможуть більш цілеспрямовано впливати на розвиток соціально-рефлексійної компетентності майбутнього вчителя, актуалізуючи механізми самоаналізу, самоосмислення, самоідентифікації та ін.

Використана література:

1. Дементьева Е. Б. Формирование социальной компетентности студентов педагогического колледжа : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е. Б. Дементьева; [Место защиты: Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена]. – Санкт-Петербург, 2012. – 214 с.
2. Кыверялг А. А. Методы исследований в профессиональной педагогике / А. А. Кыверялг. – Таллинн : Валгус, 1980. – 334 с.
3. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 344 с.
4. Скірко Р. Л. Формування соціальної компетентності майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. Л. Скірко ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

References:

1. Dement'eva E. B. Formirovanie social'noj kompetentnosti studentov pedagogicheskogo kolledzha : dis. ... kandidata pedagogicheskikh nauk : 13.00.08 / E. B. Dement'eva; [Mesto zashhity: Ros. gos. ped. un-t im. A. I. Gercena]. – Sankt-Peterburg, 2012. – 214 s.
2. Kyverjalg A. A. Metody issledovaniy v professional'noj pedagogike / A. A. Kyverjalg. – Tallinn : Valgus, 1980. – 334 s.
3. Sysojeva S. O. Osnovy pedagohichnoji tvorchosti: Pidruchnyk. – Kyiv : Mileni, um, 2006. – 344 s.
4. Skirko R. L. Formuvannya social'noji kompetentnosti majbutnikh praktychnykh psykhologhiv u procesi profesijnoji pidghotovky : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / R. L. Skirko ; Kласych. pryvat. un-t. – Zaporizhzhja, 2010. – 20 s.

Опалиук Т. Л. Критерии оценки социально-педагогического эссе

В статье говорится о проблемах выяснения сущности диагностических параметров и процедур относительно эссе как метода творческой работы студентов, контроля и оценки эффективности применения этого нетрадиционного творческого метода организации учебной деятельности студентов, внимание акцентируется на том, что лечебно-исходная база определяется, с учетом интегрирования качественных показателей уровня сформированности социально-рефлексивных компетентности, способности к креативности, написание творческих работ, включая специфику эссеистики.

Диагностический инструментарий формировался в рамках рефлексивно-результативного конструкта формирования социальной рефлексии на основе таких его базовых критериев, как потребностно-мотивационный, социально-когнитивный, перцептивно-социальный, деятельно-результативный. Также на основе определенных уровней сформированности социально-рефлексивных компетентности студентов педагогических высших учебных заведений (репродуктивно-имитационный, самостоятельно-воспроизводственный социально-творческий) описаны соответствующие уровни качества написания эссе на социально-педагогическую тематику.

Ключевые слова: эссе, социально-педагогическое эссе, критерий, показатель, диагностика, диагностический инструментарий.

Opaliuk T. L. Socio-pedagogical essay evaluation criteria

The article deals with the problems of finding out the essence of the diagnostic parameters and procedures concerning the essay as a method of student's creative work. It reveals the controlling and evaluative function of the effective usage of this non-traditional creative method of organizing student's educational activities. This work emphasizes that the diagnostic and criterial basis is determined by defining the qualitative indicators of the level of formation of social reflexive competence, the ability to creativity, writing creative works, including the specifics of the essayism.

The diagnostic toolkit was formed within the framework of the reflexive and productive structure of the formation of social reflection on the basis of its main criteria as a needs-motivational, social-cognitive, perceptive-social, activity-productive. The corresponding quality levels of writing essays on social and pedagogical subjects are also described on the basis of certain levels of formation of social and reflexive competence of students of higher educational institutions (reproductive-imitation, self-reproduction, social-creative).

Key words: essay, socio-pedagogical essay, criterion, indicator, diagnostics, diagnostic toolkit.